

LEGĂMÂNT & DIALOG

DESCOPERĂ CREDINȚA –
UN STUDIU AL PERICOPEI CU RABINUL SACKS

Traducere: Magda Zucker

Ce se întâmplă de fapt?

Shelah Leha 5780

În Martie 2020, în perioada în care îmi lansam noua carte¹, am participat la un program radio al BBC alături de Mervyn King, fost guvernator al Băncii Angliei, în perioada crizei financiare majore din 2008. El, împreună cu economistul John Kay, a lansat la rândul lui o nouă carte, *Incertitudine Radicală: luarea deciziilor pentru un viitor necunoscut*.²

Pandemia de Coronavirus abia începea să își facă simțită prezența în Marea Britanie și a făcut ca ambele noastre cărți să devină relevante într-un mod pe care niciunul dintre noi nu l-ar fi putut prezice. Cartea mea se referă la echilibrul precar dintre “eu” și “noi”: individualism, versus binele comun. Cartea lor este despre adoptarea deciziilor atunci când nu știi ce îți rezervă viitorul.

Răspunsul modern la ultima întrebare a fost de a perfecționa și rafina tehnicile predictive, folosind modelare matematică. Problema modelelor matematice este că acestea funcționează într-o lume relativ abstractă, delimitată, cuantificabilă, care nu poate gestiona caracterul dezordonat și imprevizibil al realității. Acestea nu pot și nu iau în considerare ceea ce Donald Rumsfeld a denumit “necunoscuta necunoscută”, iar la care Nicholas Taleb se referea ca “lebăda neagră” – un lucru la care nimeni nu s-ar fi așteptat, dar care a schimbat mediul. Trăim într-o lume a incertitudinii radicale.

În consecință, cei doi au propus o abordare diferită. În orice situație critică, întreabă “Ce se întâmplă?”. Ei îl citează pe Richard Rumelt: “O parte semnificativă a strategiei este încercarea de a înțelege ce se întâmplă. Nu doar decizia despre ce să faci, ci problema mult mai fundamentală de

---

¹ *Morality: Restoring the Common Good in Divided Times*, Hodder, 2020.

² John Kay and Mervyn King, *Radical Uncertainty*, Bridge Street, 2020. Am făcut referire la această carte în comentariul pericopei *Emor*.

înțelegere a situației.”³ Firul narativul joacă un rol important în luarea deciziilor potrivite într-o lume incertă. Trebuie să ne punem întrebarea: *din ce poveste face parte acest lucru?*

Nici Rumelt sau King și Kay nu o citează pe Amy Chua, însă cartea sa *Triburi Politice* este o relatare clasică a modului de a eșua să înțelegi situația.⁴ Capitol după capitol, documentează dezastrele politicii externe americane, de la Vietnam la Iraq, deoarece factorii de decizie politică nu înțelegeau societățile tribale. Nu poți folosi războiul pentru a le transforma în democrații liberale. Dacă eșuezi să înțelegi acest lucru vei pierde mulți ani, milioane de dolari și zeci de mii de vieți.

Poate părea neobișnuit să sugerezi că o carte scrisă de doi economiști contemporani conține indicii pentru a descoperi misterul spionilor din Pericopa noastră. Însă așa este.

Credem că știm povestea. Moshe trimite doisprezece spioni să vadă țara. Zece dintre ei se întorc cu un raport negativ. Țara este bună, însă imposibil de cucerit. Oamenii de acolo sunt puternici, orașele sunt impenetrabile, locuitorii sunt uriași și noi suntem precum lăcuste. Doar doi dintre ei au avut o poveste diferită, Ioshua și Caleb. Putem să câștigăm. Țara este bună. Dumnezeu e de partea noastră. Cu ajutorul Lui, nu avem cum să pierdem.

Citind astfel, Ioshua și Caleb, au avut credință, curaj și încredere, ceea ce le-a lipsit celorlalți. Însă acest lucru e greu de înțeles. Ceilalți zece - nu doar Ioshua și Caleb - știau că Dumnezeu este cu ei. El zdrobit Egiptul. Israelii tocmai i-au învins pe Amaleciți. Cum se face că aceștia zece - lideri, prinți - nu știau că îi pot învinge pe locuitorii aceluiași țărâm?

Dar dacă povestea nu a fost de fapt deloc așa? Dacă de fapt nu se referă la credință, încredere și curaj. Dacă de fapt este despre “Ce se întâmplă de fapt?” - înțelegerea situației și ce se întâmplă atunci când nu o înțelegi. Tora ne spune că acesta este modul corect de a citi, și semnalizează acest lucru în cel mai neașteptat mod.

Biblia Ebraică are două verbe care au semnificația “a spiona” *lachpor* și *leragel* (de la care avem cuvântul *meraglim* “spioni”). *Niciunul dintre acestea nu apare în pericopa noastră*. Despre asta e vorba. În schimb, *nu mai puțin de doispreze ori*, întâlnim verbul foarte rar folosit, *la-tur*. A fost revizuit în ebraica modernă și înseamnă “a face un tur”. Cuvântul *tayar* înseamnă turist. Există o diferență uriașă între a vizita și a spiona.

Malbim explică această diferență într-un mod simplu. *Latur* înseamnă să cauți binele. Asta este ceea ce fac turiștii. Ei merg către ceea ce e frumos, maiestuos, care inspiră. Ei nu își petrec timpul încercând să descopere ce este rău. *Lachpor* și *leragel* sunt antonime. Ele se referă la căutarea vulnerabilităților și slăbiciunilor unui loc. La asta se referă spionajul. Folosirea exclusivă a verbului *latur* în pericopa noastră - repetat de doisprezece ori - este acolo pentru a ne spune că *cei doisprezece oameni nu au fost trimiși să spioneze*. Însă doar doi dintre ei au înțeles acest lucru.

---

³ Richard Rumelt, *Good Strategy/Bad Strategy*, Crown Business, 2011, 79.

⁴ Amy Chua, *Political Tribes*, Penguin, 2018.

Aproape patruzeci de ani mai tarziu, când Moshe repovestește acest episod în Devarim 1:22-24, el folosește verbele *lachpor* și *leragel*. În Geneza 42, atunci când frații săi au venit la Iosef în Egipt pentru a cumpăra mâncare, el îi acuză că sunt *meraglim*, “spioni”, un cuvânt care apare de șapte ori în acel capitol. El definește, de asemenea, ce înseamnă să fii spion: “Ați venit să vedeți goliciunea acestui țărâm” (unde nu este apărat).

Motivul pentru care zece dintre cei doisprezece oameni s-au întors cu un raport negativ nu este acela că le-a lipsit curajul, încrederea sau credința. Motivul este că *au înțeles complet greșit care era misiunea lor*. Ei au crezut că au fost trimiși pentru a fi spioni. Însă Tora nu folosește nici măcar o dată cuvântul “a spiona” în acest capitol. Cei zece pur și simplu nu înțelegeau ce se întâmpla.

Au crezut că rolul lor este să descopere “goliciunea” ținutului, punctele sale vulnerabile și unde apărarea sa poate fi înfrântă. Au căutat și nu au găsit. Oamenii erau puternici, iar orașele impenetrabile. Veștile rele despre acest ținut erau că nu avea puncte slabe, care să îl facă ușor de cucerit. Ei credeau că sarcina lor era să fie spioni și au îndeplinit această misiune. Erau sinceri și deschiși. Au raportat ceea ce au văzut. Bazându-se pe informațiile pe care le-au adunat, au sfătuit poporul să nu atace – nu acum și nu de aici.

Greșeala lor era aceea că *ei nu erau mențiți să fie spioni*. Li s-a spus *latur*, nu *lachpor* sau *leragel*. Misiunea lor era să facă un tur, să exploreze, să călătorească, să vadă cum era acel țărâm și să raporteze la întoarcere. Trebuiau să descopere ce este bine în acel lor, nu ce era rău. Deci, dacă nu erau mențiți să fie spioni, care era scopul misiunii lor?

Sugestia mea este că răspunsul se află într-un pasaj din Talmud⁵ care spune: este interzis ca un bărbat să se căsătorească cu o femeie fără a o vedea înainte. Motivul? Dacă s-ar căsători înainte să o vadă, s-ar putea ca, atunci când o va vedea, să descopere că nu se simte atras de ea. Inevitabil, asta ar duce la tensiuni. De aceea ideea: *mai întâi să vezi și apoi să iubești*.

Același principiu se aplică și în căsnicia dintre un popor și țara sa. Israelii călătoreau către țara promisă strămoșilor lor. Însă niciunul dintre ei nu o văzuse vreodată. Cum atunci puteau să se aștepte să își găsească energia necesară pentru a lupta în bătăliile pentru cucerirea ei? Urmau să se căsătorească cu o țară pe care nu o văzuseră. Nu aveau idee pentru ce luptă.

Cei doisprezece au fost trimiși *latur*: să exploreze și să povestească lucrurile bune pe care le avea acea țară, astfel ca poporul să știe pentru ce luptă. Sarcina lor era să viziteze și să exploreze, nu să spioneze și să clevetească. Însă doar doi dintre ei, Ioshua și Caleb, au ascultat cu atenție și au înțeles care era misiunea lor: să fie ochii congregației, povestindu-le despre frumusețea și binele care urma, despre țara care fusese destinul lor încă din vremea strămoșului lor, Avraham.

La acel moment, Israelii nu aveau nevoie de spioni. Așa cum a spus Moshe mulți ani mai târziu: “Cu toate acestea, voi n-ați avut încredere în Domnul, Dumnezeul vostru, care mergea înaintea

---

⁵ Kiddushin 41a.

voastră pe drum, noapte într-un foc, iar ziua într-un nor, ca să vă caute un loc de poposire și să vă arate drumul” (Deut. 1:32-33). Dumnezeu urma să le atace pe unde să meargă și unde să atace.

Poporul avea nevoie de cu totul altceva. Moshe le spusese că tărâmul acela era bun. Era un loc unde curge “lapte și miere”. Însă Moshe nu văzuse niciodată acea țară. De ce l-ar crede pe el? Ei aveau nevoie de o mărturie independentă a unor martori oculari. Aceasta era misiunea celor doisprezece. Și de fapt, toți și-au îndeplinit misiunea. La întoarcere, primul lucru pe care l-au spus a fost:”Am mers în țara în care ne-ai trimis. Cu adevărat este o țară în care curge lapte și miere și iată-i roadele.” (Num. 13:27). Dar din cauză că zece dintre ei credeau că rolul lor este să fie spioni, au continuat spunând că este imposibil de cucerit, iar din acel punct tragedia era inevitabilă.

Diferența dintre cei zece și Ioshua și Caleb nu era că cei din urmă aveau credință, curaj, și încredere care primilor le-ar fi lipsit. Diferența este faptul că ei au înțeles situația, în timp ce ceilalți zece nu au făcut-o.

Mi se pare fascinant că un economist de top și un fost guvernator al Băncii Angliei argumentează despre importanța poveștii pe care o spunem atunci când luăm decizii în condiții de incertitudine radicală. Și iată că acesta este adevărul profund al acestei parasha.

Zece dintre cei doisprezece credeau că fac parte dintr-o poveste de spionaj. Rezultatul este că au căutat lucrurile greșite, au ajuns la concluzia greșită, au demoralizat poporul, au distrus speranța unei întregi generații și vor fi amintiți pentru totdeauna ca responsabili pentru unul dintre cele mai mari eșecuri în istoria evreiască.

Citiți carea lui Amy Chua, *Triburi Politice*, menționată puțin mai devreme și veți descoperi o analiză foarte similară a eșecului devastator suferit de America în Vietnam, Afganistan și Iraq.⁶

Scriu aceste rânduri în momentele în care pandemia de Coronavirus este pe culmi. A identificat cineva din ce poveste facem parte? **Cred că povestea pe care ne-o spunem afectează deciziile pe care le luăm. Alegând povestea greșită putem răpi viitorul unei întregi generații. Înțelegând povestea corectă, așa cum au făcut Ioshua și Caleb, putem ajunge la măreție.**

Shabat Shalom

Pentru mai multe articole ale Rabinului Sacks, vă invităm să vizitați www.rabbisacks.org

© Rabbi Sacks • Toate drepturile sunt rezervate
Biroul Rabinului Sacks este susținut de *The Covenant & Conversation Trust*

---

⁶ Un exemplu pozitiv ar fi contrastul dintre Planul Marshall de după Cel De-al Doilea Război Mondial, și Tratatul de la Versailles cu daunele punitive de după Primul Război Mondial. Acestea au venit ca rezultat a două povești diferite: invingătorii pedepsindu-i pe învinși versus invingătorii ajutând ambele tabere să reconstruiască.